

Høringsuttalelse fra BI Handelshøyskolen til Evaluering av de etiske regningslinjene fra Statens Pensjonsfond

Oslo 15 september

Atle Midttun, Professor og leder for Senter for bedriftens samfunnsansvar

Nedenforstående høringsuttalelse fra Handelshøyskolen er utformet ved Senter for bedriftens samfunnsansvar, under Institutt for innovasjon og økonomisk organisering og gjenspeiler derfor særlig temaet sett fra disse ståsted.

Vi slutter oss til den generelle positive beskrivelsen av Statens pensjonsfond utlands (SPU's) virksomhet. Fondet har svart på politiske forventninger om en mer samfunnsansvarlig forvaltning av petroleumsformuen med viktige etiske justeringer av investeringspraksis.

Likevel gjenstår mye å gjøre, og fondet bør kunne ta en mer dynamisk rolle i strategi og metodeutvikling enn hittil. Fondet bør også utsettes for sterkere rivalisering for å ta ut et langt større potensiale for samfunnsansvarlig finansforvaltning med en rekke positive sidevirkninger for Norge. Nedenfor følger noen perspektiver på veien videre med fokus på fire tema:

- Samfunnsansvarlig finansforvaltning som et innovasjonsprosjekt
- Norsk klyngeutvikling innen samfunnsansvarlig finans
- Betydningen av samfunnsansvarlig finansforvaltning for norsk konkurransevne
- Samfunnsansvarlig finansforvaltning og ”den nordiske modellen”

Samfunnsansvarlig finansforvaltning som et innovasjonsprosjekt

Fondet og andre investormiljøer er sannsynligvis bare i begynnelsen av en utvikling der finansnæringen etter hvert må ta større ansvar i en global økonomi med omfattende styringssvikt. Både strategi og metodeutvikling er i en tidlig innovasjonsfase og man savner i Finansdepartementets høringsnotat en strategi for læring og videreutvikling fra nåværende praksis, som er forholdsvis konservativ.

Erkjennelsen av innovasjonsbehov medfører behov for eksperimentering og mangfold. Man må få fram variasjon, foreta seleksjon, og ha evne til å opprettholde og utvikle flere alternative modeller. Det er i dag for liten rivalisering og eksperimentering til å sannsynliggjøre effektiv læring, strategi- og metodeutvikling. Spennvidden i synspunkter mellom ekspertgruppen (Johnsen og Gjølberg) fra NHH/UMBog innspill fra eksperter som

Carlos Joly med lang fartstid fra norsk og internasjonal finansvirksomhet på høyt nivå, viser med all tydelig klarhet at synspunktene fra fagekspertene varierer sterkt og at det kan argumenteres godt for langt mer offensive strategier enn SPU hittil har lagt seg på, herunder positiv utvelgelse.

Åpenbart kan det ikke satses for dristig med hele fondet som innsats, en innovasjonsstrategi for å ta ut læringseffekter bør derfor utvikles med mindre ”eksperimentelle” fond som så utvikler rivaliserende strategier og metodikk og der vinnerløsningsene etter hvert tas inn i forvaltning av hovedporteføljen.

Norsk klyngeutvikling innen samfunnsansvarlig finans

Nært knyttet til spørsmålet om innovasjon og mangfold er spørsmålet om utvikling av en norsk finansklynge. Fondet har vært sterkt internasjonalt orientert i sine forvaltningsoppdrag og har i liten grad sett det som en oppgave å bruke fondet til å bygge opp en norsk finansklynge. Sett i lys av det Norge har oppnådd av klyngebygging i petroleumsutvinning har man oppnådd svært lite i finansforvaltning av petroleumsformuen.

Med en tung satsing primært på internasjonale finansrådgivere, neglisjeres norsk klyngeoppbygging. Med en tilsvarende strategi for oljeutvinning ville Nordsjøen vært dominert av amerikanske og britiske selskaper med egne underleverandørnettverk ut av landet. Det er en klar oppfatning at Norge har hatt mye igjen for en bevisst klyngebyggingspolitikk i petroleumssektoren, men dette har ikke SPU med nåværende strategi vært med på å replisere i finanssektoren. Åpenbart bør det ikke gis billige gavepakker til norske finansinstitusjoner; men stimulering under internasjonal benchmarking og konkurransepress, slik teknologiutviklingen i Nordsjøen har foregått, bør kunne gjennomføres også i finanssektoren.

Med en sterkere norsk, og eventuelt nordisk klynge på dette området vil man også kunne bidra til å utforme samfunnsansvarlig finansforvaltning som tar hensyn til norske og nordiske verdier og interesser i strategi og metodeutvikling. Parallellen til petroleumsutvinningsklyngen er igjen nærliggende. Norge har her åpenbart bidratt til å sette internasjonale standarder for helse, miljø og sikkerhet i offshore oljeindustri og bør i større grad bidra til å fremme sterkere samfunnsansvar i finansforvaltningen.

Gjennom aktiv eierskapsutøvelse ville man også kunne presse på for mer konsistent rapportering på miljø og sosiale forhold - f. eks. i henhold til Global Reporting Initiative.

Betydningen av samfunnsansvarlig finansforvaltning for norsk konkurranseevne

Det har lenge vært erkjent at Norges som en liten åpen økonomi har en sterk interesse av velregulert frihandel. Som lite land vil vi lide ekstra mye under proteksjonisme, og vi er ikke store nok til å spille godt med stormakter i politisert økonomisk "hestehandel". Et tilsvarende resonnement kan gjøres gjeldende for samfunnsansvarlig forretningsvirksomhet. Som liten avansert velferdsstat har Norge særlig konkurranseevne i en miljømessig og sosialt anstendig global økonomi.

Med begrenset gjennomslag for internasjonale avtaler og internasjonal institusjonsbygging for å "sivilisere" den globale markedsøkonomien, framstår press gjennom finansielle kanaler som et viktig supplerende virkemiddel. Et sterkt engasjement for samfunnsansvarlig kapitalforvaltning kan således, fra Norge *begrundes både humanistisk og som en pragmatisk styrking av egen konkurranseevne.*

Norge har således interesse av å påvirke den internasjonale arena også via finanspolitiske virkemidler, og en humanistisk begrunnet samfunnsansvarlig finansforvaltning går her sammen med sunt eget næringsvett. SPUs størrrelse og raske vekst gir muligvis landet en vel så sterk normsettende rolle som Norge har i internasjonale politiske forhandlinger. I denne sammenheng bør Norge også søke samarbeid med andre fond med lignende innstilling, for å etabler kritisk masse.

Samfunnsansvarlig finansforvaltning og "den nordiske modellen"

Fokuset på samfunnsansvarlig finansforvaltning bringer på mange måter også finanssektoren på linje med sterke tradisjoner for generell samfunnsansvarlig næringsvirksomhet, som også ligger nedfelt i "den nordiske modellen". Således representerer finanssektoren et etterslep som nå kommer på plass, og kan styrke denne modellens stilling i internasjonal økonomi.

Erkjennelsen av den naturlige koblingen til den nordiske modellen, og sammenfallet mellom humanisme og næringsvett gjør at Norge (og våre Nordiske naboland) bør kunne spille en pionerrolle i samfunnsansvarlig kapitalforvaltning, og har en særlig interesse av strategi og metodeutvikling innenfor dette feltet.

Denne egeninteressen tilsier at det også bør satses langt større forskningsressuser på feltet. Særlig bør man tilveiebringe mer systematisk kunnskap om næringsvirksomhet basert på sosial, miljømessig og styringsmessig "dumping" i sektorer der norske og nordiske selskaper konkurrerer internasjonalt. Her har vi i dag et "svart hull" i vår kunnskap, i en

journalist- og NGO styrt informasjonsstrøm som særlig fokuserer på svakheter hos de beste, men lar ”verstingene” gå fri. Mye tyder på at samfunnsansvarsfokus på toppselskapene fører til en oppgavefordeling i verdensøkonomien, der oppdrag i ”gråsonen” delegeres til mindre kjente selskaper som opererer ”under den etiske radaren”. Strategier for å møte slike sideeffekter av samfunnsansvarspresset på toppselskapene bør også være et anliggende i randsonen av fondets samfunnsansvarlige investeringsvirksomhet, men formodentlig legges inn på Forskningsrådets agenda.